

Vijvers in het Veld

De zeevisserij¹

In de vroege Middeleeuwen had de zeevisserij- trouwens eeuwenlang niet veel meer dan een kustvisserij – aanvankelijk geen eigenlijke economische betekenis.

Pas in het begin van de 12e eeuw begint de zeevisserij te beantwoorden aan andere dan louter lokale behoeften, worden de vissersdorpen geleidelijk ook handelscentra, en ontstaat naast de vishandel te land ook de uitvoer van vis over zee. De aangroeiende bevolking in het binnenland, gepaard gaande met een stijgend tekort aan voedsel, deed de vraag naar visserijproducten uiteraard toenemen, en wel in die mate dat de Vlaamse zeevisserij ook uitbreiding neemt naar het Noorden (vooral in Zeeland), door een gelukkige combinatie van enerzijds deze groeiende vraag en anderzijds het ontstaan van veilige aanlegplaatsen als gevolg van het bouwen van dijken, wateringen, sluizen en spuigeulen.

Hierbij past een belangrijke opmerking: de aanvoer en commercialisering van verse zeevis is in de hedendaagse zeevisserij een aanzienlijke bron van inkomsten. Doch in de Middeleeuwen lag dat gevoelig anders, want verse vis was toen, om voor de hand liggende redenen, in het handelscircuit vrijwel waardeloos. Alleen verduurzaamde vis kwam hiervoor in aanmerking: kaakharing, gezouten haring, gerookte vis, stokvis, allemaal artikelen die toen behoorden tot de zeldzame lang houdbare levensmiddelen.

Opkomst en bloei van de vissershavens is vooral afhankelijk geweest van de complementaire rol van de zeevisserij t.o.v. de landbouw. De productiviteit van de landbouw is tijdens de middeleeuwen opvallend aan de lage kant tegenover een steeds aangroeiende bevolking. Het is dus begrijpelijk dat de visvangst hier gedeeltelijk een uitkomst bood voor de bestendig zeer precare voedselvoorziening. “Koning haring” spande hierbij de kroon onder allerlei vormen (vers, gezouten, gerookt of zelfs gedroogd). Vanaf de 12de 13de eeuw vinden we in de historische bronnen heel wat gegevens over de zeevisserij zelf. Uit het werk van de geschiedkundigen, inzonder van R. Degryse, komt daarbij het overheersend belang van de haringvisserij naar voren. Het aandeel van deze vis in de dagelijkse voeding van de middeleeuwse Vlaming is moeilijk te bepalen.²

De bloei van de Vlaamse vissershavens is evenwel vooral te danken aan de nabijheid van Engeland, waarmee een levendige handel werd gevoerd, veelal ook via rechtstreekse aanlandingen van de vangst in Engelse havens.

De Vlaamse haringvisserij, in de middeleeuwen “De Groote Visscherve” genaamd, is ontstaan uit de “clevne neeringhe” (kustvisserij). In het zuidelijke gedeelte van de Noordzee blijkt de haring (een grillige “trekvoegel”) een regelmatige en trouwe klant te zijn geweest.

Nu is het wel zo, dat de “Groote Visscherve” slechts enige opgang kon kennen daar waar de vissersplaatsen over een echte haven beschikten, en niet (zoals in Blankenberge en Heist) enkel over een strand waarop slechts platgeboomde schuiten konden aan wal getrokken worden. Er was namelijk omstreeks 1450 een nieuw type van vaartui ontstaan: de haringbuis, wat rechtstreeks verband houdt met het ontstaan (ca. 1400) van een ander nieuw fenomeen: het “haringkaken”, waarbij de haring “gegut” werd aan boord van het schip (d.i. de ingewanden werden verwijderd) en vervolgens onmiddellijk werd gezouten en in tonnen opgeslagen.

De gevolgen van het invoeren van de kaakharing waren enorm, niet alleen voor de visserij, vloot en bemanning, maar ook voor de vishandel (die nu kon opereren vanuit stapelplaatsen en officiële verdeelcentra). De aangroei van de haringbuisenvloot ging overigens zeer snel. In een “Remonstratie” uit 1476 aan de Grote Raad van Mechelen is er sprake van een vloot van niet minder 750 haringbuizen, een voor die tijd bijna ongelooflijk aantal!

De “Groote Visscherve” kende zijn hoogtepunt in de 16e eeuw. Deze bloeiperiode was enkel mogelijk dank zij een zeer doeltreffende bescherming van overheidswege tegen zeeroverij en kaapvaart. Zodra die bescherming wegviel, is dan ook de teloorgang ingetreden van deze bloeiende bedrijfstak. Want vanaf 1568 doemde het spook op van de godsdienstoorlogen en van de opstand tegen Spanje. Dit werd weldra zo'n omvangrijk probleem dat uiteindelijk alleen nog de kleine kustvisserij enigszins in leven kon blijven. De scheuring tussen Noord en Zuid betekende aldus de vrijwel totale ondergang van de Vlaamse zeevisserij. Het zou ruim twee eeuwen duren (1580-1780) vooraleer hierin opnieuw enige heropleving zou te bespeuren zijn. Noodgedwongen werden de meeste Vlaamse vissershavens (met Oostende en Duinkerke op kop) echte zeerovers- en kapersnesten, met legendarische figuren als Jan Bart in Duinkerke en in Oostende een hele reeks beruchte kapers zoals Jakob Besage, Jan Jacobsen, Filips van Maestricht, Broecke, Coopman, Janszoon, De Ridder, enz. In plaats van vis brachten zij allerlei geroofde luxegoederen aan wal. Intussen groeide het Noorden uit tot een grote Europese maritieme mogendheid.

¹ “Op de vismarkt ben ik geboren!” Zeevisserij en maritieme volkskunde. Jaarboek V.W.V. en K.B.O.V. 2004. Samengesteld door Jef Klausung en Roger Jansoone. Pg 14, 18, 20

² Archeologie en vis (Wim van Neer en Anton Eryvnyck) Instituut voor het archeologisch patrimonium. Pg. 66.

In de periode 1580-1780 bleef de kustvisserij voortbestaan. Het was evenwel een periode zonder geschiedenis. Het was een vrij donkere periode voor de zeevisserij in onze streek. Het bleef evenwel een onmisbare leverancier van goedkoop volksvoedsel.

Pas vanaf 1730 (kort na de overgang, in 1713, van Spanje naar Oostenrijk) werd in de Zuidelijke Nederlanden een begin van economisch herstel merkbaar, wat ook zijn weerslag had in de visserijsector, in die zin dat pogingen werden ondernomen om, door nieuwe investeringen, de verre visserij en de visserij op nabijgelegen visgronden weer wat op gang te brengen. Er was echter de moordende concurrentie van de Hollandse, Engelse en Schotse zeevisserijproducten op de eigen binnenlandse markt werd hierdoor buiten spel gezet.

Visteelt en veldvijvers op het platteland³:

Er zijn reeds vermeldingen van aangelegde visvijvers onder Karel de Grote (768 – 814). Hij gaf richtlijnen met betrekking tot de exploitatie van deze waters, het bestrijden van illegaal afvissen en de verkoop van de vis. Het ging echter uitsluitend om het grootbrengen van uitgezette, lokale vissoorten, niet om viskweek.

Vermoedelijk waren het de abdijen die als eerste de visteelt introduceerden⁴. Men neemt aan dat ook de St. Amandsabdij van Elnone een belangrijke rol speelde in de aanleg en uitbating van visvijvers.

De St Amandsabdij bezat in 899 in de streek reeds “mariscos xv in Flandris⁵. Het is niet uitgesloten dat het toen al ging om visvijvers, maar daarover is in het geheel niets bekend.

Vanaf de 8e eeuw moet dus de handel in (zee)vis in het binnenland tot ontwikkeling gekomen zijn maar door het gebrek aan vindplaatsen, waaruit visresten werden verzameld, hebben we daarvoor geen precieze datering. Het historisch onderzoek geeft echter aan dat in de zich vanaf die periode ontwikkelende steden al zeer vlug een markt voor vis ontstond. Zo groeide het netwerk waardoor de visser, al dan niet in een vismijn, zijn vangst verhandelde aan een weerd⁶. Deze bediende op zijn beurt de visverkopers die op de vismarkt in de stad de consumenten de koopwaar aanboden. Een uitgebreid systeem van reglementeringen en taksen begeleidde deze handel. Volgens de bronnen werden als zoetwatervis vooral paling, baars, blik, barbeel, zeelt, snoek, brasem, en karper op de markt verkocht. Karper was in het begin zeker niet voor ieders beurs weggelegd⁷. Het is pas in de late middeleeuwen dat de karper in onze gewesten systematisch werd gekweekt. De eerste geschreven bronnen over de voortplanting van de soort in gevangenschap dateren uit de 16e eeuw, maar op dat ogenblik was de karper hier al meerdere eeuwen ingeburgerd⁸.

De visconsumptie werd als het ware gestimuleerd door de kerkelijke voorschriften. In de loop van het jaar was het eten van vlees op verschillende perioden verboden. Er was niet alleen de vastentijd – van Aswoensdag tot Pasen – er waren ook de Quatertemperdagen (waarmee elk der vier seizoenen van het jaar begon), de Kruisdagen, de Advent en de Vigilies. Vis bood hier een alternatief. Dit werd ondermeer duidelijk bij het onderzoek van de abdij van Enname. De verhouding zoetwatervis, met een dominantie van karper en paling, tegenover zeevis, wijst op een systeem van zelf uitgebate kweekvijvers, die vermoedelijk in de afgesneden meanders van de Schelde waren ondergebracht.

De veldgebieden van Noordelijk Binnen-Vlaanderen waren uiterst geschikt omwille van de geringe landbouwwaarde van de grond en de goede situering, gelegen als ze waren tussen de middeleeuwse grootsteden van Brugge en Gent. Hun aanleg was het gevolg van de steeds toenemende voedselvraag van de steeds aangroeiende bevolking in de loop van de 13de eeuw, het tekort aan riviervis door overbevising en vervuiling van de waters in de steden. Het tekort aan riviervis werd opgevangen door de aanleg van visvijvers. Enkele zoetwatervissen, en karpers in het bijzonder, hadden bovendien de eigenschap dat ze eens uit het water ruim een dag konden overleven. Daarenboven gebeurde het vervoer in met water gevulde wagentjes (met dekzeil). Op deze wijze kon de vis over behoorlijke afstanden getransporteerd en in afwachting van zijn consumptie terug in kleine waterbekkens uitgezet worden. Dit vormde een wezenlijk voordeel in vergelijking met zeevis, dat in dode toestand aan wal kwam en dus vlug genuttigd moest worden. Hierdoor bleef de

³ Gebaseerd op: “Historisch-geografisch onderzoek naar het voorkomen van de voormalige veldvijvers Johan Termote 2010” en “Vijvergebied Wildenburg, cultuurhistorische studie, augustus 2015”.

⁴ Id pg. 72.

Voedingsregels op vastendagen

Abdijen hebben iets speciaals met vis. In oorsprong leefden kloostergemeenschappen volgens strikte gedragsregels, zoals deze opgesteld door Benedictus. Deze voorschriften hielden onder andere in dat het vlees van viervoeters uit de voeding diende geweerd te worden. Hierdoor steeg natuurlijk het belang dat aan de toevoer van vis werd gehecht alhoewel in bepaalde kloosters, zoals de Duinenabdij te Koksyde in de vroegste periode ook geen vis mocht worden genuttigd; Waar de regel in de vroege middeleeuwen streng werd nageleefd, maakte men op de afwezigheid van vlees op het menu steeds meer en meer uitzonderingen. Maar zelfs als de dagdagelijkse voedingsregels wat slapjes werden opgevolgd, waren er nog steeds de vastendagen die dienden gerespecteerd te worden. Op een bepaald moment werden er , buiten de vastenperiode voor Pasen, nog zoveel vastendagen ingesteld dat het jaar soms meer vasten dan gewone dagen telde. Vis was hoe dan ook in het klooster een belangrijk product.

⁵ H Platelle, Le temporel de l'abbaye de Saint-Amand des origines à 1370, Parijs 1962, blz 90.

⁶ Een soort makelaar in vis.

⁷ Archeologie en vis (Wim van Neer en Anton Ervynck) Instituut voor het archeologisch patrimonium. Pg. pg.69.

⁸ Archeologie en vis (Wim van Neer en Anton Ervynck) Instituut voor het archeologisch patrimonium. Pg. 42

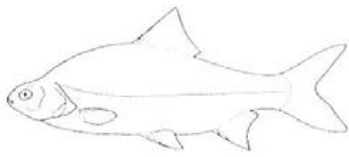
consumptie van verse zeevis beperkt tot de kustgebieden en de grote steden aan de rand van de kustvlakte. In gerookte of ingezouten vorm was zeevis dan weer vlotter beschikbaar. (Voor de stad Ieper bijvoorbeeld is geweten dat vanaf de 13de eeuw de verse vis vanuit Nieuwpoort via de IJzer en de Ieperlee binnen een halve dag kon aangevoerd worden.)

1 Zoetwatervis en hun biotoop

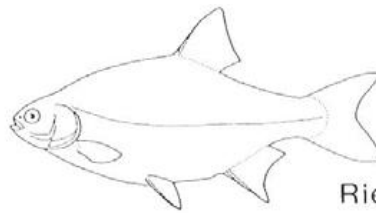
Voor de zoetwatervis kunnen er in de rivierbedding verschillende zones onderscheiden worden op basis van stroomsnelheid, zuurstofgehalte, temperatuur, breedte en diepte. Van aan de bron tot de monding zijn achtereenvolgens de forel-, de vlagzalm-, de barbeel- en de brasemzone te onderscheiden. Soms voegt men hieraan de sieringszone toe, die overeenkomt met het brakke water van de riviermondingen.

De veldvijvers behoren tot de zogenaamde brasemzone. Deze zone omvat traagstromende of stilstaande waters en is gekenmerkt door een brede rivierbedding met een zandige of modderige bodem. De zuurstofconcentratie is laag en de watertemperatuur stijgt tijdens de zomer tot boven de 24°. Er is meestal een rijke waterplantengroei. Typisch voor deze zone zijn de talrijke karperachtigen met ondermeer de blankvoorn, rietvoorn, brasem, zeelt en karper. We treffen ook paling, snoek, baars aan.

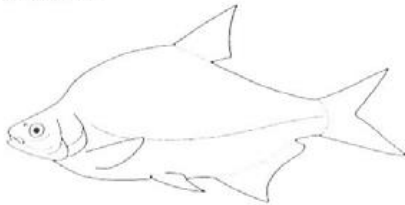
2 Soorten zoetwatervissen

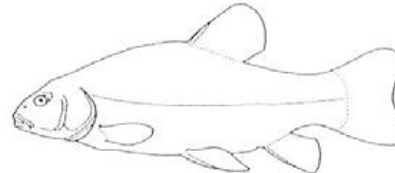
Blankvoorn

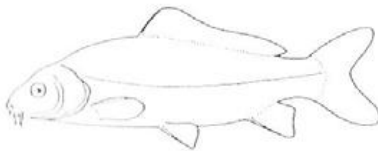
Rietvoorn

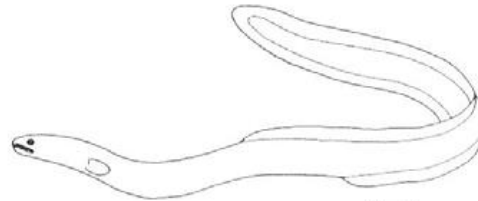
Brasem

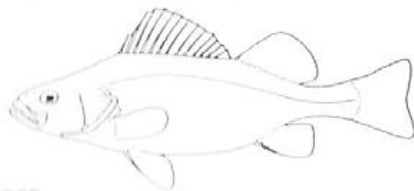
Zeelt

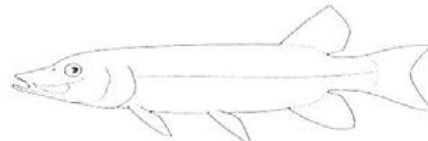
Karper

Paling

Baars

Snoek

3 Soorten Karpers

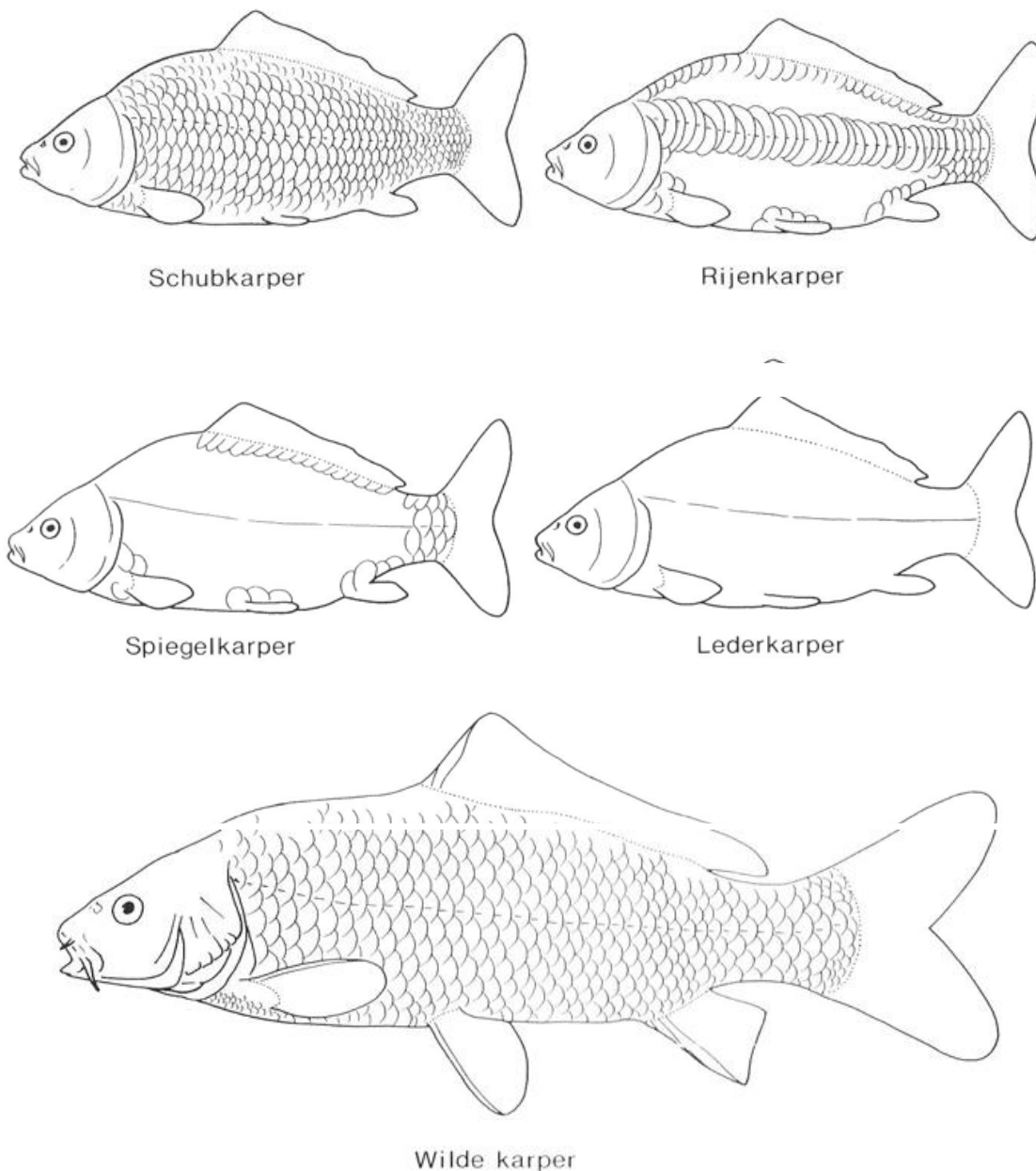

Fig.10. De wild-vorm van de karper leefde nooit in onze streken. Het meest westelijke gebied waarin de wilde karper voorkomt is de Donau. Bij ons zijn enkel de vier bovenstaande kweekvormen gekend⁹.

4 De viskweek¹⁰

Doorgaans besloeg de volledige kweekcyclus drie jaar. Men gaat ervan uit dat men vissen kweekte in drie verschillende vijvers, waarin de drie stappen – kweek (paaïen), groei en vetten – plaatsgrepen. Elk van deze vijvers stelt zijn specifieke eisen die qua oppervlakte en diepte.

De eerste vijver was de kweekvijver. Deze vijver was doorgaans niet zo groot en maar 60 cm diep. In deze vijver werden de mannelijke (“melcker”) en de vrouwelijke karpers uitgezet zodat ze eitjes (“veu(r)s”) konden afzetten in het vegetatierijke en snel opwarmende water. Dit gebeurde in de maanden juni- juli in een verhouding van 1 mannetje voor

⁹ Archeologie en vis (Wim van Neer en Anton Ervynck) Instituut voor het archeologisch patrimonium. Pg.42.

¹⁰ Men neemt een voorbeeld aan de huidige kweekvijvers in het Franse Brenne

3 wijfjes. Dit vormde de moeilijkste fase in het kweekprogramma. Het slagen van de kweek was sterk afhankelijk van het weer en bovendien diende het water in de vijver constant gehouden qua diepte en beveiligd tegen al te grote temperatuurschommelingen. De karper gaat pas kweken bij een temperatuur boven de 19°. De kleine karper visjes werden het *gruij* genoemd. Vermoedelijk liet men dit moeilijke kweekproces aan gespecialiseerde kwekers over.

In de maand maart van het daaropvolgende jaar werden de kleine 1-jarige visjes uit de kweekvijvers, “antenoos”, “antenois”, overgeplaatst naar de eigenlijke groeivijver. Deze vijvers waren gemiddeld 1,6 m diep. Hier groeide de vis uit tot exemplaren van 12 à 14 cm lengte met een gewicht van ongeveer 1 kg. Deze vis wordt als “*bollaert*” vermeld.

In februari-maart van het daaropvolgende jaar zet men deze vis opnieuw over, ditmaal in een zogenaamde vetvijver. Deze vijvers zijn groot en diep. Hier groeien de karpers uit tot exemplaren van om en bij de 2 kg. Ze worden tussen oktober en januari gevestigd voor verkoop. Desnoods bleven ze een jaar of zelf twee jaar langer in de vijver.

Om de vis te vangen liet men de vijver veelal gecontroleerd leeglopen. De vis concentreerde zich bij de opening in de vijverdijk (zie verder) en in de centrale greppel. Daar kon hij gemakkelijk worden gevangen. Soms liet men de vijver niet leeglopen maar werd de vis met een net bijeengedreven, gevestigd en gesorteerd.

Langs de waterafvoerende beek werden ter hoogte van de afvoerconstructie soms kleine waterbekkens aangelegd (“savoren”, “savoeren” of “vergaerviverkens”). Ze werden aangewend voor het stockeren van de gesorteerde vis, voor het tijdelijk bewaren van de vis bij onderhoudswerkzaamheden of bij selectie van jonge of volwassen vissen.

Na het leeglopen van de vijver gebeurde het onderhoud van de betreffende vijver, die dan een jaar droog stond. In de teksten worden deze jaren als de ‘droge’ jaren vermeld.

Het onderhoud van de vijvers greep pas om de 10 of 12 jaar plaats.

In grote vijvers werden eveneens snoeken uitgezet. De snoek is een roofdier, hij zorgt voor een beter biologisch evenwicht in de vijver omdat hij de zieke en kleinere exemplaren elimineert. Dit verklaart meteen de sporadische vermelding van snoeken onder het visgoed in de rekeningen.

Over de duur van de kweekcyclus lopen de gegevens uiteen. De pachtcontracten beslaan meestal een veelvoud van drie jaar, wat een driejarige kweekcyclus veronderstelt. Er dient echter rekening gehouden met het noodzakelijke vierde ‘droge’ jaar. In elk geval is het zo dat de pachter voor het eind van het pachtjaar de vetvijver mocht leegvissen¹¹.

5 Visbenamingen¹²

Ghruu, Gru, grau, gruij of grouw: de jonge pas uitgekomen vis (1648 10 gulden per duizend)

Antenoos, antenois, anteneus of anterneus: karpervisjes van 1 jaar oud voor het uitzetten in de groeivijver. (1648: 20 gulden per 100)

Bollaert: jonge vis van 2 jaar oud voor het uitzetten in de vetvijver. (1648: 3 tot 10 gulden per honderd)

Melcker: mannetjesvis

Ve(r)s: eitjes van de vrouwelijke karpers

6 Vijveraanleg, waterbeheersing en onderhoud

Op plaatsen die meer vochtig en lager gelegen waren dan de omringende heidevelden werd het water dat door beekjes en grachten werd gevoed, opgehouden of omgeleid. Er werden rondom aarden dammen opgeworpen in een komvorm en er vis op gezet. Het waren dus zeker geen diepe vijvers. De benaming dammen (vijverdam verwijst naar graafwerk en aarden ophogingen, eventueel versterkt met struikgewas en riet). Ook de aanleg van savooren en vergaervijvers, kleinere vijvertjes die dienden om de vis tijdelijk in te bewaren; nabij de grote vijvers, herinnerd aan artificiële constructies. Houten afvoerpijpen die afgesloten konden worden regelden de toevoer en afvoer van water, zodat het waterpeil op de gewenste hoogte werd gehouden.

De grote vijverdijken bestonden uit met de hand opgeworpen dijken van omtrent 4 à 5 m breed en 1,5 m hoogte. Op de dijk lag dan een weg van ongeveer 2 m breedte wat onderhoud en transport toeliet. In Beernem onderzocht men op 3 locaties de dijklichamen door middel van boringen. Vanaf het oorspronkelijk maaiveld bekwam men een hoogte van 1,2 tot 0,8 m. Het hoogteverschil tussen de top van de dijk en de bodem van de greppel bedroeg tussen 2,3 en 1,5 m. De dijklichamen zijn hoogst waarschijnlijk grotendeels opgebouwd uit materiaal afkomstig vanuit de langgrachten.

Binnenin de vijver werden greppels gegraven. De oorspronkelijke diepte van de greppels bedroeg een 70-tal cm tegenover het huidige maaiveld.

Omwille van de stabiliteit waren de hellingen met hakhout beplant. Dit hakhout vormde trouwens een belangrijke inkomstenbron. Een aanplanting met hoogstammen waren uit den boze, gezien ze de hellingen en meteen de stevigheid van de dijken aantasten. De randen en de staart van de vijvers in de zandige zones waren gekenmerkt door zachte

¹¹ Hierbij verwijzen we naar de Coutumen van Oudenaarde, reglement van 12 augustus 1767. (De coutumen zijn de verzameling van de plaatselijke wetten en verordeningen van steden of kasselrijen)

artikel 27: Belangende de vyvers ende wallen, waerop men kaerpel queeckt, den afgaenden pachter zal den vollen kaerpel vermogen te visschen voor kersavond dat synen pacht expireert, ende daerop moeten laeten het spyssel van gruy, bollaert ende anterneus, 't gone volgens de breedde nootsaekelyck is.

¹² Glossarium van Stallaert en De Bo idioticon

hellingen waar een gecontroleerde rietgroei tot stand kwam, dat zowel voor de voedselverrijking in de vijver als voor verkoop bestemd was.

Ook de ondergrond is belangrijk voor het beheer. Een vijver met zandige ondergrond is helder maar minder voedselrijk. Dergelijke vijvers zijn uitstekend geschikt als kweekvijver, maar niet als groei- en vetvijver. Moddervijvers daarentegen zijn voedselrijk.

De dijk dient niet alleen het water op te houden, ze dient ook een doorlaatsysteem te bevatten, dat toelaat het waterpeil op de gewenste hoogte te houden. Dit kon gebeuren door het aanbrengen van een afwateringsconstructie. Deze constructie bestond uit een open houten sas met schuifdeur. In onze streken gebeurde de waterbeheersing vermoedelijk door middel van in het dijklichaam ingegraven houten afvoerpijpen, vervaardigd van uitgeholde boomstammen (zie foto). Er werden blijkbaar ook (bak)stenen hevels aangelegd. Het afsluitsysteem bestond vermoedelijk uit een terugslagklep of eenvoudige tappen.

Het was de gewoonte om de 9 jaar het water uit een vijver te laten lopen, de vijver te kuisen, de oevers en de dammen te versterken en alles op punt te stellen voor een volgende cyclus van 9 jaar. Dit jaar zonder water heette een droog jaar van een vijver. Het droog jaar was ook belangrijk om de bodem van de groei- en vetvijvers opnieuw voedselrijk te maken. Waarom juist 9 jaar werd genomen, kan verband houden met de wijze van verpachten in termijnen van 3-6-9 jaar, net als de landpachten. De aankweek van viszaad tot volwassen vis duurde meer dan een jaar, ja soms een veelvoud van 3 jaar. Wie over verscheidene vijvers beschikte kon het zo regelen dat hij ongeveer om het jaar een droge vijver had en op de andere vijvers vis kon vangen.

Uitgedisselde halve eiken boomstam in 1982 aangetroffen aan de Eikendreef in de omgeving van de hoeve Degruytere in Wingene (Deguffroy, 1982, p.5). Vermoedelijk was dit een onderdeel van een buis, die ingebed of ingegraven werd in één van de vijverdijken.

7 Beheer

De uitbating werd toevertrouwd aan "casteleins" die instonden voor de aanleg en het onderhoud van de vijvers en verantwoordelijk waren o.m. voor het aankopen van het visbroed.

Vergeeten we niet dat de viskweek, althans in vergelijking met akkerbouw of veeteelt, relatief weinig werk vroeg. Naast het onderhoud en de eventuele constructie van de dijken, was er het vissen en het overzetten van de vis, die relatief arbeidsintensief was, maar deze activiteiten grepen dan wel plaats in de winter of het vroege voorjaar, op een ogenblik dat er voldoende arbeidskracht ter beschikking was.

Omtrent de pachtcycli lijken de vijvers telkens voor 3 jaar – of een veelvoud ervan – verpacht. Hoe dit zich verhiel ten opzichte van de droge jaren is niet duidelijk.

8 Conjunctuurgevoeligheid van de visteelt

Het valt op dat de visteelt, meer nog dan andere teelten, sterk conjunctuurgevoelig is. Dit heeft diverse verklaringen: viskweek vraagt een langetermijninvestering, speelt zich af in cycli van minimum 3 jaar en is bovendien zeer kwetsbaar. Opstarten of heropstarten vraagt heel wat organisatie en middelen. Dit maakt dat de kweek in handen blijft van de grootgrondbezitters en bij verpachting in handen van meer gegoede burgers terecht komt. De investeringen gingen de mogelijkheden van een kleine landman uit de heidestreek te boven. De sterke conjunctuurgevoeligheid tekent zich duidelijk af in de geschiedenis. In de periode van de godsdienststroeibelen (1566 – 1585) valt de kweek volledig stil en van een heropstarten blijkt pas in het begin van de 17de eeuw sprake te zijn. Eenzelfde tendens tekent zich af in de periode van de 2de helft van de 17de eeuw, wanneer de Frans-Spaanse Oorlogen het economisch leven verstoren. De karperekweek in de regio stond toen reeds onder druk o.m. door de betere beschikbaarheid van zeevis als gevolg van het nieuwe kanalenstelsel, dat in de loop van de 1ste helft van de 17de eeuw tussen de Noordzeehavens en de stad Antwerpen tot stand kwam. Vermoedelijk speelden ook wisselende consumptiepatronen een rol.

Het is duidelijk dat de veldvijvers na deze tumultueuze periode niet meer volledig werden opgestart. Vergelijkend cijfermateriaal, dat hier uitsluitsel zou kunnen geven, ontbreekt maar de talrijke vermeldingen van vervallen vijvers in de periode van de 1ste helft van de 18de eeuw wijzen in die richting. De vijvers van Aalter worden begin 18de eeuw zelf

volledig opgeheven. In de 2de helft van de 18de eeuw kwijnt de karperteelt nagenoeg volledig weg. Een nieuwe en ditmaal geslaagde ontginning van de veldgebieden komt langzaam maar zeker op gang.

9 Het einde van de veldvijvers

De meeste auteurs laten de ideale visvijvertijd eindigen omstreeks 1750-1770. De reden voor deze plotselinge en zelfs definitieve ondergang is niet bekend. In die tijd was Maria Theresia (1717-1780) aan het bewind. Er werden nieuwe en goede wegen aangelegd. Werd het hierdoor mogelijk dat de zeevis vlugger en dieper het binnenland inging? Heeft een veranderde smaak de bevolking meer voor zeevis doen kiezen. Of werden er minder vasten- en vleesdervingsdagen door de Kerk voorgeschreven? Zeevis kan verduurzaamd worden door te drogen of te zouten. iets wat niet gebeurde met zoetwatervis.

Ook rond die tijd werd de behoefte naar brandhout in de steden steeds groter, zodat zowel de bossen en akkers steeds van groter economisch belang werden. Private ondernemers en hoge ambtenaren kochten louter speculatief 'velden' op om ze naargelang de vruchtbaarheid, hetzij als akkerland te ontginnen of anderzijds met naaldbomen te beplanten. Deze beweging zette zich verder in de Franse periode (1793-1815), de heidevelden en vijvers namen in aantal af en werden omgezet in bos. Op de drogere zandgronden van Bekegem treffen we vooral naaldbossen aan. In het begin van de 20^e eeuw werden de laatste heidevelden in het Houtland in cultuur genomen. Vandaag is het ganse Bekegemse landschap in cultuur gebracht. Het aandeel akkerland is gelijkwaardig aan het aandeel weiland, het bosareaal is gereduceerd tot kleine naaldbosjes, ooit geplant met exploitatiebestemming.

10 De concurrentie van de zeevis¹³

Na het beëindigen van de Vlaamse opstand in 1492, gevolgd door het herstel van de handel met Engeland in 1496 en een vermindering van de spanningen met Frankrijk, kwam de Vlaamse zeevisserij tot grote bloei. Deze bloei in onze streek was mede het gevolg van het voortdurende verzet van de Noordelijke Nederlanden tegen de Spaanse overheersers. Hierdoor concentreerde de productie en commercialisatie van vis en visserijproducten zich in het veel rustiger Vlaanderen. Het totale omzetcijfer van de in Oostende aangelande vis bedroeg in 1492 31282 pond, in 1580 was dat 304477 pond. Het aantal reders vermeerde van 16 in 1450 tot 51 in 1577. In die tijd begon Oostende ook een zekere faam te genieten voor de kwaliteit van de vis (die vraag naar kwaliteit- een nieuw fenomeen – was trouwens de uiting en het bewijs van de toenemende inburgering van zeevis in de eetcultuur van de hogere standen).

De steeds terugkerende oorlogen tussen Karel V en de koning van Frankrijk hadden tot gevolg dat de plaag van zeeroverij en kaapvaart vrij regelmatig grote schade aanbracht aan de vissersvloot. In deze omstandigheden was een eigen marine voor visserijwacht en konvooibegeleiding een noodzaak. De bloei van de zeevisserij in de 16e eeuw was dan ook het gevolg. Vanaf 1566 begonnen de godsdienstoorlogen en de opstand tegen Spanje. Hierdoor veranderde de economische betekenis van Oostende in een militaire en politieke rol.

Op veel steun vanuit het Noorden kon Oostende in die periode niet rekenen. Men haalde zijn financiële middelen uit de uitvoer van vis, etc.

De gouverneur van Oostende, Norris, organiseerde een sluikehandel van Oostendse vis naar Brugge, hij vulde er zijn eigen zakken mee. Dit was een gat in de markt gezien de grote vraag naar vis in het door voedselschaarste geteisterde Vlaanderen.

Vijvers in Bekegemveld

In het zuidelijke gedeelte van Bekegem lagen er verschillende vijvers.

In Bekegem bestonden de vijvers al 1180¹⁴. Op die datum dook voor het eerst het toponiem "Watervalle" op. Watervalle heeft rechtstreeks te maken met visvijvers. De plaats "Watervalle" ligt in oorsprong juist op die plaats waar de afwateringssluis van de "Grote vijver" zich bevond. De naam is op de volgende manier te verklaren: "op het moment dat men de sluis openzet, stroomt het water naar beneden als een waterval". In 1641 voerde "Bekegem" zelfs een proces tegen de erfgenamen Ricquaert Codde, eigenaars van de "Grote Vijver". Men eiste dat hij een gedeelte van de Zeeweg en de huidige Bekegemstraat zou herstellen. Deze waren immers weggespoeld door de grote massa water die ongecontroleerd naar beneden was gekomen¹⁵.

¹³ Roger Janssoone: "Het voorspel tot het beleg van Oostende" in "De Plate" maart 2009 e.v.

¹⁴ Wat andere veld en visgebieden betreft gaat men er van uit dat de vroegste vermeldingen van visvijvers in de veldgebieden dateren uit het begin van de 14de eeuw. Het St Janshospitaal bezat in de jaren 1300 reeds vijvers ten zuiden van Brugge.

¹⁵ De Oude Vijver in Bekegem ontzandt de Zeeweg (1641)(Zie ook Ernigahem 2014 pg 26, Koen Vandebussche)

Op het Bekegemse grondgebied lagen in de 17e eeuw veel vijvers. De familie Codde, die tussen 1394 en 1640 bij het Brugse visambacht bekend stond als verkoper van zoetwatervis, was bezitter van veel van die vijvers. (A. SYMAEYS, Vijvers te Bekegem, - Ernigahem, jg. 11, nr. 3, p. 56-57). Eén van die vijvers, de Oude Vijver, zorgde in 1641 voor enige opschudding in het dorp.(BRA, BVR, nr. 16235, f. 304v-305r.)

Vermoedelijk bestonden de vijvers reeds veel vroeger. Op 25 juli 745 wordt in de Sint Bertijnsabdij in Sint-Omaers een oorkonde opgesteld waarin priester Felix de door hem gebouwde cella te Hrochashem of Herualdulogo schenkt aan de abdij Sithiu, zoals Sint-Bertijns in die dagen werd genoemd. De cella bestaat uit een kerkje toegewijd aan de aartsengel Michaël, aan Sint-Jan-de-Doper, aan Onze-Lieve-Vrouw en aan alle heiligen. Bij de kerk hoort een vrij uitgebreid domein dat Felix van extraneae personae, van 'vreemden' gekocht heeft en dat boerderijen (mansj), andere gebouwen, landbouwgronden, velden, weiden, bossen, molens, vijvers, beken en een veestapel omvat. Ook de horigen die er tewerkgesteld zijn worden hierbij gerekend¹⁶.

Wat verder de datum betreft van het reeds bestaan van visvijvers, vermoeden we zelfs dat deze reeds in de Romeinse tijd bestonden¹⁷. Bij veldprospectie vonden we immers 2 romeinse scherven langs de vroegere Processieweg in Bekegem. Dit was een weg die doorheen het vijvergebied liep in de nabijheid van de woning waar later de familie Vanmoortel woonde¹⁸. Uiteraard is de vondst van 2 scherven niet voldoende om een dergelijke bewering aan te gaan.

1 Vijvers te Bekegem¹⁹

SAB Staten van goed Ile reeks nr 1369 (Ricquaert Codde)

1637 Boomkins Vyvere

1637 Leempit vyvere

1637 Rondeel vyvere

1637 Souare vyvere

1637 Zeelandts plaat vyvere

RAB, Vercavelynghe Wynendaele, varia nr. 10.333

1692 - Buschvyvere.

1692 - Dulperken Den eersten vyver daer inne liggende ghenampt het Dulperken, met syne barmen ende chavoiren daer mede gaende in Bekeghem, verre suyt-oost vande kercke ...

1692 - Haeghebaert vyvere - Den tweeden vyver, ... ghenampt den Haeghebaert, met syne schooten ende chavoiren

1692 - Tronke vyver- In bekeghem. ... vyver genaemt de trouncke ...

1692 - Vuyle vyver- ...in Aertrycke en Bekeghem,... de vuullen vyvere ...

Ommeloper 1698

1698 - Bree vyver- ...metten zuydende aenden dam vanden breevyver ...

1698 - Hulpentie vyver.

De eigenaars van deze vijver waren de weduwe van Rycquaert Codde d'Oude, Rycquaert Codde de Jonge en Maerten Codde "met consorten", allemaal inwoners van de stad Brugge. Deze grote vijver hoorde bij een "behuust hofst(ede)ken" met zeven gemeten zaailand "letter meer" dat gepacht werd door Jan Passchier. Het waren de Bekegemse hoofdman Jan Kynt fs Pauwels en de aangelande gebruikers Ollevier Houvenaghel, Jan Croes, Jacques Van Hoorne, Gilles De Haese en Guillaume De Clercq die klacht indienden. Op 9 juli 1641 stuurden zij de Zerkegemse officier Phlpe Du Four samen met de schepenen van het Brugse Vrije, Charles Blomme en Francois Rugeleij, naar de hofsteden om er de nodige vaststellingen te doen.

Zij constateerden dat door de schuld van de familie Codde "de voorn(omde) strate teenemael quaet" is. Men constateerde ter plaatse dat er drie oorzaken waren van de problemen. Ten eerste hadden de viskwekers nagelaten de beek voldoende uit de delven, ten tweede moesten zij het vijverwater binnen de barmen houden, ten derde dat zij de dam van hun vijver hebben geopend "*ende het water van zelve vijvers, gheleet lancx sheeren strate voorschreven deur welke abandonantie van watere het zand van voorschreven strate tot op de clyte afghespoelt is en(de) ghecauseert daer deure continuele slijc pitten*". Voor alle duidelijkheid werd nog eens gesteld dat de Zeeweg altijd een zandstraat was geweest, zoals ook het vervolg van die Zeeweg voorbij de Watervalle richting Roksem of de weg van de Watervalle naar Zerkegem altijd zandstraten waren.

De familie Codde werd opgedragen om de weg in zijn oorspronkelijke staat te herstellen, maar dat liet ze blijkbaar-na te doen. Bijgevolg besloten de schepenen van het Brugse Vrije op 16 september 1641 om het stuk Zeeweg op eigen kosten te herstellen, maar bij wijze van boete de "*dobbelen coste*" aan de familie Codde aan te rekenen.

¹⁶ Licht in de middeleeuwen, 1250 jaar Roksem en de kerstening in Westelijk Vlaanderen. Brigitte Meyns.

¹⁷ Archeologie en vis (Wim van Neer en Anton Eryvnc) Instituut voor het archeologisch patrimonium. Pg. 60.

Wanneer onze gewesten bij het Romeinse Rijk worden ingelijfd, veranderde het economisch leven grondig; De studie van zoogdierbotten en plantenresten toont dat landbouw en veeteelt drastisch werden omgevormd; Waar de IJzertijd economie nog in wezen een overlevingseconomie was, gericht op productie voor eigen behoefte, voerden de romeinen hier een echt marktsysteem in. Er ontstonden grote landbouwbedrijven die producten op de markt brachten die op andere, soms veraf gelegen plaatsen werden geconsumeerd. De toevoer van landbouwproducten was vooral belangrijk voor die plaatsen, die zelf niet voor hun voedselproductie konden instaan, steden woonwijken en legerkampen. Binnen dit nieuwe marktsysteem veranderden de dieren ook. Er werden niet alleen nieuwe rassen maar ook zelfs nieuwe soorten ingevoerd. Maar hoe zat het met de vis? Organiseerden de Romeinen bij ons een transport systeem van zeevis, van kust naar binnenland? Legden zij visvijvers aan voor de doorgedreven kweek van zoetwatervis. De onderzochte botresten suggereren dat de Romeinen zich in tegenstelling tot wat met de veestapel gebeurde, misschien minder om vis bekommerden.

¹⁸ Plaats links van de Zeeweg als men richting Torhout kijkt, schuin achter de woning waar in 2022 Roland Rommel woont.

¹⁹ zie ook Noortover 3e jaargang nr 3 Urbain Naert, en ommeloper 1698

1698 - Leughenaer vyvere.

1698 - Peerde vyver.

1698 - Pit vyver - ... den busch, langhst den zeewegh aen den pit vyver ...

1698 - Ratte vyver.

1698 - Riet vyverken.

1698 - Den Zeelander... t'verwas van hout ander Zeelander ...

Wateringhe van Gistel oost over de Waere, Bekegem 1e begin

1711 - Het Straetken.

RAB Quohier vande gbebruyckte landen binnen de prochie van Bekeghem, Collectie Mestdagh.

1736 - Intvijver.

Jan Baptiste Muuls en de Bekegemse bossen anno 1794²⁰

De familie Muuls: één van de grote families van het Ancien Regime. Ze hadden ook bezittingen in Eernegem, Koekelare, Roksem en een aantal omliggende gemeenten.

Belangrijk is ook het feit dat we hiermee een overzicht krijgen van wat er aan begroeiing terug te vinden was op het Veld in de 18e eeuw. Het Bekegem-veld was immers, samen met Aartrijke- en Eernegem-veld een uitloper van de grote velderijen Bulskampveld en Vrijgeweed.

Jan Baptiste Muuls blijkt niet zomaar bezitter te zijn geweest van deze percelen land, hij was ook de ontginner ervan. Op folio 149v. lezen we immers dat "eenhondertenennegenvveertigh gemeten, een lijne en vijftwintigh roeden vrijlant al vijvers ende enigh velt tsedert omtrent dertigh jaeren al door den overledene te lande gebraght ende bosch gemaect, doorsneden met dwersche drevene" was. Hieruit leren we dus dat circa 1760 AD. het volledige areaal van wat we hier bespreken nog steeds het verwilderde uitzicht had van het oorspronkelijke veld. De vroegere vijvers (2) werden gedempt en bebost.

Eigendommen JBte Muuls (4/3/1781)

noord de lange dreve

A Minnebosch groot met heel den weg van zuyden 10-2-88

B Roosterbusch met ½ dreve 3-2-79

C Visputbusch noord aen 8-1-35

²⁰ Noortover 4e jaargang pg 65

Staat van goed Jan Baptiste Muuls, + Brugge 1794 (R.A.B. Staten van Goed, Brugse Vrije, 2e reeks, nr. 9037. Aan te vullen met Kaarten en Plans, nr. 749).

- D Langenbusch noord de beke 8-1-40 (Philippe van Iseghem bij coope van dheer van Woumen Jan 1812
 E Noordersten middelbosch 5-2-34
 F zuydersten middelbosch met ½ lange dreve 5-1-63
 G Benthulbosch met den haeck 6-2-82
 H Rattebosch met ½ van de lange dreve 7-1-02
 J (Groot) Zeelander (bosch) met 1/2 lange dreve 13-2-47
 Zuyt de lange dreve
 K Pilaene bosch met ½ lange dreve en ½ bruggeweg 5-1-60
 L Noord-en Suytratterietbosch (hofstedeke genaamd "Goed ter Bekevliet met ½ bruggeweg en heet Westdrev) 13-0-30
 M (Cleenen en Grooten)Leemputbusch met ½ van de Bruggeweg 13-2-38
 N Berkenbosch met ½ huysdrev 9-0-30
 O Breeden Barmbosch met ½ van huysdrev 12-2-00 (Van Iseghem bij coope van Jacq Moke jan 1810)
 P Peirdestalbosch met stuk zaailand 9-1-54
 Q (Cleenen en Grooten)Rietbosch. Met ½ huysdrev 14-2-03
 Totaal 149-1-85
 1 suur Bouvant vijfver en velderien
 2 Pr Matthys
 3 Govaere vijver
 4 Strubbe /Wynckelman
 5 Deurwaerder
 6 de grote en kleine Gistelvijver en de meerschvijver (foto 60) eigendom Croesser
 7 Clyt gat ofte leempitten
 8 Pitvijver

- a deel visputbusch
 b deel visputbusch, deel Langenbusch
 c deel visputbusch, deel Langenbusch
 d roosterbusch
 e minnebusch
 f Suytmiddelbusch vijver
 g vijver Benthulbosch
 h Rattebosvijver

2 Eigenaars en gebruikers van de vijvers.

Wie was de eigenaar van de vijvers? Soms was dit de dorpsheer, soms private personen. Soms was de eigenaar van de vijver niet de eigenaar van de grond. Soms waren het langlopende cijzen
 De eigenaars waren niet de uitbaters, vermoedelijk werden de vijvers verpacht. De werkelijke vissers waren mensen uit de buurt, zeer waarschijnlijk werden ze tegen een zekere vergoeding door de vissers bewerkt voor rekening van de ware pachters. De pachters behoorden tot de gegoede burgerij, dikwijls waren dit stedelingen.

Parochierekeningen²¹

- 1641** pg 4: Maerten Codde
 Idem blijkt nog bij dezelve rolle hoe dheer Maerten Codde poorter van Brugge gestelt was over zijn vijvers int veld tot 100 gemet is geen baete gecommen
 In dezelfde rolle gestelt de wassende bossen metgaders de 100 gemet over de vijvers is geen baete gecommen
- 1643** pg 4: Maerten Codde
 Ontvangen van Maerten Codde 36 sch over wat hem gestelt is van onkosten van zijn velt en vijvers
 pg 11 Maerten Codde
 Betaald en te coste geweest over seecker exu gedaan tot laste van Maerten Codde tot betaling van de 36 sch die hiervoor staan als ontvangen
- 1655** Sebastiaan Stubbe en Pieter Logghe
 Vijvers gelegen in deze prochie en gepoint 0-8-3 per gemet
 Sebastiaan Stubbe over zijn vijvers int veld 10-2-0
 Pieter Logghe 10-2-0
 Pieter Logghe van een ander partij vijvers 5g 1 lijn

²¹ RAB inv 15-16 nr 2187 e.v.

- 1656** Pieter Logghe
26g 2l vijvers
Adriaan Lievens had doen beschrijven de goederen van Pieter Logghe tot betalen van zijn schuld over gebruik van zijn vijvers en also de rolle niet getekend van vierschare is gewesen quaet 0-17-6
Betaald aan advocaat Lem in het proces tegen Pr Logghe 1-3-4
- 1697** Jan Geselle²²
Jan Geselle is belast op zijn vijvers 30-2-025 belast met 25-10-8, betaalde maar 16-13-4
- 1742**²³ Jacob Colpaert²⁴ (6^e begin)
Jacob Colpaert was gebruiker van de Oude vijver, de Leugenaer vijver, de Gistelvijver., de Tronkvijver., de Pitvijver., de Bosch- en de Buschvijver langs de Zeeweg.
Joos Hacx, in 1763 Alexander de Bruyne (6^e begin)
Joos Haze had de Breevijver, 't Rietvijverke., den Zeelander, den Hagebaert en 't Hulpertie in gebruik.
Jozef Farazijn (6^e begin)
Jozef Farazijn gebruikte de Peerdevijver, het Blancken en het Sraecken (?).

Staat van goed²⁵

- Jan de Gheselle fs Michiel +1705
185 gemet veld in Bekegem, aartrijke en Zerkegem met 8 vijvers: "dendulper vijfver, den haghebaertvijfver, den zeelandervijfver, den rietvijfver, de rattevijfver, het boomken ende rondeelvijfver. Dit alles belast met een grondrente van 20 sch per jaar aan de kerk van Bekegem.

Jacob zoon van Jan Degheselle was ook gebruiker van vijvers

- Jan Logghe +1750

26 gemet 2 lijn 70 roe veld in Bekegem met erin liggende de Gistelvijver, 53 gemet 1 lijn 60 roe veld in Bekegem met erinliggend *den ouden vijver met zijn barmen en savoiren*

André Symaeys voegde nog volgende items toe²⁶, zaken die wij niet kunnen plaatsen:

- Tussen de jaren 1583 en 1646 wordt in de vernieuwing van de wet van Brugge herhaaldelijk een zekere Codde vermeld, die bij het visambacht optreedt als vertegenwoordiger van de kopers of verkopers van "varsche" vis. Varsche vis of zoetwatervis.
- In Januari 1835 in een advertentie "Te Bekeghem taillie hout wassende in den Breeden vijver"
- In 1692 spreekt men van den 'Haeghebaertvijver'. In 1843 lezen wij 'Haeghebaert-leegte-bos te Bekeghem langs de straet van Eerneghem naer den Osse wat duidelijk wijst op de verlanding van de vijvers.

3 De familie Codde

De familie Codde behoorde tot een behoeude Brugse familie. Zij waren voornaam lid van het Brugs visambacht. Deze familie baatte op zeker ogenblik meer dan 40 vijvers uit. De Coddes baatten de vijvers uit door hulp van één of meer casteleins die ter plekke de zaken voor hen volgden en uitvoerden. De familie Codde was tussen 1393 en 1640 bezitter van al deze vijvers te Bekegem., waar er zoetwatervis werd gekweekt voor de verkoop²⁷.

Adriaan Codde:

- Jonkvrouw Catharina Vilain, weduwe van Josse Wyts, verkocht in 1558 vierduizend karpers voor de som van 400 carolus guldens aan Adriaen Codde. Ook de familie Wyts waren lid van het Brugs visambacht.
- Maarten Codde bezat heel wat vijvers in Bekegem en in Wildenburg.

Maerten fs Adriaan Codde

Dochter x Philip Ramont

Staat van goed van Rycquaert Codde²⁸ fs Rycquaert de oude fs Adriaen + Brugge 10/8/1632

Wwe Adriaene fa Pr Douchet en Jonckvrouwe Leonardyne Vanderhelst

Voogden Maerten Codde fs Rycquaert de oude en Anthone Gheillaert

Kinderen: Rycquaert, Gheeraert, Adriaeneke, Petronelle

Huwcontract op 1 lauwe 1622 voor notaris Francois VdVoorde

Eigendommen

Leen wesende een vijver in Bekegem of Zerkegem gehouden van jor Gillis Borremans van zijn leenhof het Wallegoet dat hij houdt van de Burch van Brugge. Bij de overledene gekocht en erfenisse ontvangen uit leenhof van Brugge

²² Jan Gezelle(+1/11/1705), vermoedelijk afkomstig uit de omgeving van Wildenburg, was dismeester.

²³ RAB inv 15-16, nr 15203: Quohier van de gebruikers 1742

²⁴ Jacob Colpaert, oud-visser, vermoedelijk wonende in de omgeving van Wildenburg.

²⁵ Visschers te Zedelgem 1748, Jules Pollet Pg 245.

²⁶ Ernigahem, 11e jaargang pg 56. Zijn bronnen: Ernigahem .. nr. 1 (1986) p. 14 tot 16. / DE FLOU: Toponomisch woordenboek van westelijk Vlaanderen. delen 2, 3, 5, 6 en 9. / G. VAN NIEUWENHUYSE.. Oude vijvers rondom Brugge. In Biekorf (1966).

²⁷ Andre Symaey in Ernigahem, 11e jaargang pg 56

²⁸ SAB, Staten van Goed nr. 1369.

blijkens de brieven van erfenisse. Gekocht van Francois van Zwanepoel voor 10 pond grootten van principale coop, 20 sch hoofcleetlaecken, 10 sch ter tafel en vijf sch voor de godspenning volgens het contract op 3/9/1627 en quitantie van betaling op 2/10/1627.

Eigendommen komende van zijn vader (1/6 deel van de ½)

1 eigendommen belast met 10 schellingen groot per jaar erfelijke cijns die men gelt den heere van Gistel.

- Zeelandsplaet vijver in Bekegem verre ZO vande kerk, 18 gemet onder water veld en bos. De wederheft behoort aan de kinderen van Maerten Codde, komende uit het sterfhuis van Adriaen Codde, de grootvader van de +. Belast met een erfelijke rente van 20 sch aan de kerk van Bekegem.
- 8 gemet vijver en land ZO van de kerk, komende met de Nzijde aan de Zeelandvijver
- 7-1-22 gemet vijvers en veld tussen Laureys Hemerycx veld en land an beede zijden
- 175-1-4 gemet land en vijvers en is een grote crome plaats NO van de voorgaande en verre ZO van de kerk
- 34-1-74 gemet genaemt de Govaere vijver, NO bij de voorgaande
- 2-0-25 gemet zijnde een vergaervijverken ten westzijde eraan

2 Andere vijvers

- 2 vijvers de Rondeel vijver en de Boomkensvijver, verre ZO van de kerk
- De Leemputvijver in Zerkegem verre ZO van de kerk en is onbelast
- Vijver in Zedelgem, herberg in Wingene, hofstedeke in Oostkerke en Lapscheure en Moerkerke, bos in Snellegem, 34 gemet in Earnegem, 25 gemet vijver en land in Zwevezele, vijver in Ruddervoorde
- 1/6 deel gemeen met de moeder van de overledene, Loys en Maerten Codde in 3 vijvers met toebehoren liggende rondhomme in het velt toebehorende de heer van Gistel in Bekegem en Zerkegem, de Oude vijver, de Gistelvijver, de Mekelmoerevijver. Verworven door Rycquaert Codde de oude op 10/4/1610
- 17 vijvers in Beernem en een velthofstedeke van 12 gemet
- Een huis op de Wijngaardplaats aan de noordzijde, waar de moeder van de overledene woont
- De overledene heeft gemaakt in Bekegem nabij de Oude Vijver twee huisjes waarvan het ene gebruikt wordt bij Herry Bollaert als castelin en het ander bij Jan Schoutheere
- 'Betaelt aen Guillaum Timmerman., castelein van diveersche vijvers, over zijn salaris van de Jaeren 1611 en 1612 ...'
- Een uitgave van 12 pond 'omme te coopen jonghe carpels tot spysen van vijvers' .

Divers

750 antenois verkocht aan Maerten Codde à 20 sch per honderd

Een calcboye in Brugge, leveren van kalk en doornikse kalksteen

Een huis op de Wijngaardplaats komende van de zijde van de wwe.

Eigendommen van de familie Codde ca 1650²⁹

«... diversche vyvers lighende inde prochie van Beernem te weten

Voorts... zeventhien vyvers te weten de Govaert vyver, Boomkens vyvere, trondeel vyverken, durpelken vyvere, de vulle vyvere, de peerde vyvere, de troncke vyvere, het Blancxken vyvere, het stratken vyvere, Zeelant vyvere, Haylebaert vyvere, den Riet vyvere, de Bree vyvere, de Letighenare vyvere, de Bussch vyvere, ende de Stockers vyvere al liggende binnen den Ambachte van Ghistele ende inde prochien van Bekeghem ende Zedeghem met tvelt ende bussch er medegaende».

4 Uitbating

De uitbating werd toevertrouwd aan "casteleins" die instonden voor de aanleg en het onderhoud van de vijvers en verantwoordelijk waren o.m. voor het aankopen van het visbroed.

Voor Bekegem kennen we enkele namen van casteleins.

- 'Betaelt aen Guillaum Timmerman., castelein van diveersche vijvers, over zijn salaris van de Jaeren 1611 en 1612³⁰. Een uitgave van 12 pond 'omme te coopen jonghe carpels tot spysen van vijvers'.
- Ricquaert Codde liet twee huisjes bouwen nabij de "Oude Vijver" waarvan het ene bewoond werd door Herry Bollaert, castelein en het ander door Jan Schoutheere³¹. (ca 1630)
- De familie vanmoortel. Zij waren generaties lang visser in Bekegem. Zij waren van Ruddervoorde afkomstig en zullen vermoedelijk aldaar ook de stiel geleerd hebben. Vermoedelijk waren zij aldaar ook visser en zijn ze naar Bekegem gekomen op vraag van een pachter.

²⁹ Biekorf 1968 pg 179, VIJVERS TE BEERNEM, BEKEGEM EN ZEDELGEM, G. Van Nieuwenhuyse. Volgens SAB, Wezenregisters - Ilde boek van St.-Donaaszestendeel (1636-1665) pg 140.

³⁰ Staat van goed Ricquaert Codde, SAB, Staten van Goed nr. 1369.

³¹ Staat van goed Ricquaert Codde, SAB, Staten van Goed nr. 1369.

Zie ook Vlaamse stam 1979 pg 113-132
Biekorf 1966 295 vijvers als lenen in Zerkegem